
Lakialoite kansantuomioistuimesta 21.04.1945

Lakialoite n:o 1/1945.

Wiik y.m.: Ehdotus laiksi kansantuomioistuimesta.

Eduskunnalle.

Aina siitä lähtien, kun viime syksynä maassamme vallinneet, ulkomaista fascismia palvelleen taantumusjärjestelmän oli pakko väistyä, on kansamme keskuudessa yhä uudelleen esitetty vaatimus sanottua järjestelmää kannattaneiden vaikutusvaltaisten henkilöiden rankaisemisesta. Tämä vaatimus on kansamme oikeudentunnon luonnollinen ilmaisu.

Sillä aikana, jolloin ihmiskunta kävi toisinaan melkein toivottomalta näyttävää taistelua elintärkeiden arvojensa pelastamiseksi, kyseessä olevat henkilöt asettivat pienen kansamme voimavarat fascismin käytettäväksi.

Ihmiskuntaa uhkaavaa vaaraa täten lisättiin, mikäli meidän valtiostamme riippui; maallemme aiheutettiin häpeätahra, jonka poistamiseksi se ehkä kauankin tulevaisuudessa saa ponnistaa. Kymmenien tuhansien Suomen miesten henki uhrattiin taistelutantereelle, suunnattomia aineellisia arvoja hävitettiin ja lukuisia tätä mieletöntä politikointia vastustaneita kansalaisiamme tuomittiin tämän vastustamisensa takia pitkiin vapausrangaistuksiin jopa useat kuolemaankin.

Eikä siinä kyllin, vaan valheellisen sotapropagandan avulla myrkytettiin kansamme oikeudentuntoa ja saatettiin täten sen vähemmän arvostelukykyiset ainekset tukemaan tuota niin omalle kansallemme kuin ihmiskunnalle turmiolista politiikkaa.

Olisi mieltä kuohuttavaa, jos vastuullisessa asemassa olleet ja kansamme johtajina esiintyneet henkilöt saisivat näin paljon turmiota aikaansaada tarvitsematta vastata näistä teoistaan. Kansamme ei ole verenhimoinen, mutta se on oikeutettu vaatimaan, ettei niin leikitellä sen oikeudentunnolla ja elineduilla.

Tähän liittyy käytännöllinen näkökohta, oikeutettu sekin. Taantumuksellisten ainesten ei pitäisi saada tottua siihen, että ne kerta toisensa jälkeen saavat rankaisematta aiheuttaa kansalle tuhoa. Itsesäilytysvaisto jo vaatii esiintymään valtiomahtia väärinkäyttäneiden henkilöiden suhteen tavalla, joka pakottaa heidän seuraajansa paremmin kunnioittamaan kansan oikeutta ja omaa velvollisuuttaan virkamiehinä tai muuten vaikutusvaltaisina tekijöinä valtio- ja yhteiskuntaelämässä.

Syyllinen vv. 1939 ja 1941 puhjenneisiin Suomen sotiin on

---

enemmän tai vähemmän se hallitseva luokka, joka ylipäänsä on, omia luokkaetujansa silmälläpitäen ja taantumuksellisen katsantokantansa nojalla, toivonut sotaa ja rohkaisut vallanpitäjiä sitä käymään.

Mutta kokonaisten kansanluokkien rankaiseminen ei ole mahdollista eikä se ole välttämätöntä yllämainittujen päämäärien saavuttamiseksi. Riittää, kun rankaisun kohteena ovat ne näkyvissä ja vaikutusvaltaisissa toimissa olleet henkilöt, jotka välittömämmin ovat sodat aiheuttaneet tai niitä valmistaneet taikka niiden puhjettua aiheuttaneet niiden tarpeettoman pitkistymisen ja täten yhä suurempia uhreja ihmishenkien menetyksen ja omaisuuden hävityksen muodossa.

Jotta nämä henkilöt tulisivat asianmukaisesti rangaistuksi, ei voida turvautua nykyisiin tuomioistuimiin, jotka yleensä ovat taantumuksellisten aineiden miehittämiä ja valmiita niiden tahdon ja edun mukaisesti toimimaan, ja jotka myös äskeisen sodan aikana ovat tämän mukaista toimintaa harjoittaneet.

On välttämätöntä asettaa tätä tehtävää varten erikoinen tuomioistuin, joka on peräisin kansanvaltaisista aineksista ja niiden hengen täyttämä. Erikoisesti tätä tehtävää silmälläpitäen asetettuna tällainen tuomioistuin tavallista enemmän tuntisi velvoitusta tätä tehtävänsä ja sitä kansaa kohtaan, joka on sille tehtävän antanut ja odottaa sen asianmukaista täyttämistä.

Kansantuomioistuimia on muutamissa maissa asetettu tuomitsemaan sentapaisia rikoksentekejiä joista tässä on kysymys. Niiden asettamistapa ei liene yleensä liittynyt perinnöllisiin oikeudellisiin menettelytapoihin eikä niin ole syytä menetellä täälläkään. Yhteys nykyajan vaatimusten kanssa on tärkeämpi ja asianmukaisempi kuin yhteys perinteiden kanssa, jotka ovat ehtineet joutua ristiriitaan nykyisten tarpeiden kanssa.

Jotta kuitenkin ei tarvitsisi keksiä uusia elimiä kansantuomioistuimen vaalia varten, ja koska nykyinen eduskuntamme kokoonpanonsa takia nauttii luottamusta kansan keskuudessa, jonka luottamuksen vahvistamiseksi eduskunnan olisi käytettävä kaikkia tilaisuuksia, pidämme mahdollisena että eduskunta valitsisi suhteellisilla vaaleilla nyt perustettavan kansantuomioistuimen.

Katsoen tuomarikuntamme yleensä sangen taantumukselliseen kokoonpanoon ei olisi tehtävä kansantuomioistuimen jäsenyyttä riippuvaksi nykyisistä tuomareille säädetyistä pätevyys ehdoista. Riittää kun pätevyys ehdoiksi säädetään tunnettu oikeamielisyys ja kansanvaltainen ajatustapa. Sama koskee niitä yleisiä syyttäjiä, joita eduskunnan

---

olisi valittava kanteita kansantuomioistuimessa ajamaan.

Paitsi että tasavallan presidentti sekä kansantuomioistuin itse voisivat päättää sotasyyllisten asettamisesta syytteeseen, olisi sama oikeus varattava eduskunnalle. Tällöin kuitenkin pidämme välttämättömänä, ettei vaadit-taisi enemmistöä päätöksen tekoa varten tällaisesta asi-asta.

Pitää riittää, jos jotakuta pidetään siinä määrin epäil-tynä kyseessä olevasta rikoksesta, että kokonaista nel-jännes eduskunnassa annetuista äänistä pitää tarpeellise-na asettaa hänet syytteeseen varmuuden saamiseksi siitä, onko hän ja missä määrin syyllistynyt mainitunlaiseen ri-kokseen.

Kansantuomioistuimelle on varattava tarpeellinen oikeus kutsua rikoksesta epäilty henkilö kuulusteltavaksi, ja pitää kansantuomioistuimella myös olla oikeus vangituttaa hänet, jos tätä pidetään tarpeellisena hänen pakonsa es-tämiseksi tai muista syistä.

Asian laadusta johtuu myös, ettei tällaisissa jutuissa ole vaadittava syytetyn syyllisyydestä muodollisesti si-tovaa täyttä varmuutta. Ei läheskään aina ole tällaisissa tapauksissa syntynyt asiakirjoja, jotka voivat olla to-distuskappaleina, ja kuitenkin syyllisyys voi olla ilmei-nen ja yleisesti tunnettu.

Tämän takia olisi kansantuomioistuimelle annettava oikeus langettaa tuomionsa vapaan harkinnan perusteella. Tällai-nen oikeus on varsinkin nyt sotavuosina laajassa mitta-kaavassa myönnetty sota-oikeuksille, vaikka niiden käsit-telemien juttujen ratkaisusta ei ole riippunut läheskään niin suuret yleiset edut kuin ne, joista tässä on kysy-mys.

Myöskään ei voida sitoa kansantuomioistuimen käsiä pakot-tamalla sitä liikkumaan yksinomaan nykyisten rikosoikeu-dellisten lakimääräysten puitteissa.

Ei ole rikoslakiamme säädettäessä osattu ottaa huomioon kaikkia meidän aikanamme poliittiseen rikollisuuteen vai-kuttavia seikkoja. Muuttuneissa olosuhteissa aikaisemmin rikollisena pidetty teko on voinut muuttua luvalliseksi - yleisen käsityskannan mukaan - ja päinvastoin on meidän aikanamme syytä tai ilman syytä kriminalisoitu lukuisia ennen luvallisia tekoja.

Ei ole aikaa nyt tutkia, mitä muutoksia laaja rikoslakim-me kaipaisi vastatakseen kyseessä olevassa suhteessa ny-kyistä tarvetta. On syytä antaa ylimalkaisella säännök-sellä kansantuomioistuimelle oikeus määrätä harkintansa

---

perusteella rangaistuksen suuruus, säätämällä vain missä puitteissa sen tällöin on liikuttava. Ehdotamme käytettäväksi kuritushuonerangaistusta, joka nytkin enimmäkseen on säädetty poliittisluontoisista rikoksista.

Tämän ohella olemme kuitenkin ehdottaneet käytettäväksi myös omaisuuden menetystä rangaistuksen yhtenä muotona. Aikana, jolloin kansamme suuri enemmistö on sotien johdosta menettänyt suuren osan omaisuudestaan, tuntuu oikealta että sotaan syylliset itsekin menettävät omaisuutensa kokonaan tai ainakin osaksi, joskaan se ei läheskään riitä valtion rahallisten vaikeuksien helpottamiseen tai menetetyn omaisuuden korvaamiseen kansalaisille.

Sanotun nojalla ehdotamme, että Eduskunta hyväksyisi näin kuuluvan lakiehdotuksen:

Laki
kansantuomioistuimesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Henkilöiden tuomitsemiseksi, jotka ovat vuosina 1939 ja 1941 alkaneet Suomen sodat aiheuttaneet, valmistaneet tai pitkittäneet ja jotka virka- tai yhteiskunnallisen asemansa takia ovat huomattavalla tavalla voineet asiaan vaikuttaa, asetetaan kansantuomioistuin, jonka paikka on Helsingin kaupunki.

2 §.

Kansantuomioistuimeen valitsee eduskunta suhteellisilla vaaleilla kymmenen oikeamielisyydestä ja kansanvaltaisesta ajatustavasta tunnettua Suomen kansalaista. Kansantuomioistuin valitsee itse puheenjohtajansa ja ottaa tarpeelliset muut toimihenkilöt.

Kanteen ajamista varten kansantuomioistuimessa eduskunta määrää yhden tai tarpeen vaatiessa useita syyttäjiä, joilla pitää olla 1 momentissa mainittu pätevyys.

3 §.

Kanteen nostamisesta 1 §:ssä tarkoitettua henkilöä vastaan päättää 1) tasavallan presidentti, 2) eduskunta sitten, että, ellei päätös asiasta ole yksimielinen, toimitetussa äänestyksessä vähintään neljännes annetuista äänistä kannattaa määrätyn henkilön asettamista syytteeseen, tai 3) kansantuomioistuin itse.

Kun kanteen nostamisesta on päätetty, ryhtyköön kansantuomioistuin viipymättä toimenpiteisiin sen nostamiseksi, kutsuen syytteeseen asetettavan henkilön kuulusteltavaksi

---

ja tarpeen vaatiessa vangituttaen hänet.

4 §.

Kansantuomioistuin on päätösvaltainen seitsemän jäsenen ollessa saapuvilla. Äänten mennessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni, paitsi tuomiota annettaessa, jolloin olkoon voimassa se mielipide, joka syytetylle on edullisin.

5 §.

Milloin kansantuomioistuin, asian tutkittuaan sekä kuuluttuaan yleisen syyttäjän, syytetyn tai kansantuomioistuimen kutsumia todistajia ja vapaasti harkittuaan kaikkia asiaan vaikuttavia seikkoja, havaitsee syytetyn syyllisyyden tulleen toteen näytetyksi, tuomitkoon se syytetyn määräaikaiseen tai elinkautiseen kuritushuonerangaistukseen sekä omaisuuden menetykseen, kokonaan tai osaksi, valtion hyväksi. Siitä tuomiosta älköön armahdusta annetaako muuten kuin eduskunnan esityksestä, josta on päätettävä kolmen neljänneksen enemmistöllä annetuista äänistä.

6 §.

Tämän lain mukaan kansantuomioistuimen käsiteltäväksi kuuluvia oikeusjuttuja älköön muissa tuomioistuimissa käsiteltäkö. Jos sellaisen asian käsittely muussa tuomioistuimessa jo on alkanut tai tuomio siitä on annettu tämän lain tullessa voimaan, rauetkoon sen käsittely ja tuomio purkautukoon ja asia otettakoon kansantuomioistuimessa uudelleen käsiteltäväksi.

7 §.

Tämän lain 1 §:ssä tarkoitetut oikeusjutut pantakoon viireille yhden vuoden kuluessa tämän lain antamisesta lukien.

Ne oikeusjutut, jotka 1 momentissa sanotussa ajassa on pantu viireille, ratkaiskoon kansantuomioistuin vuoden ajassa kunkin jutun viireillepanosta lukien, minkä jälkeen kansantuomioistuin lakkautuu.

8 §.

Kansantuomioistuimen jäsenet nauttivat palkkaa valtion varoista samojen periaatteiden mukaan kuin korkeimman oikeuden jäsenet.

Helsingissä 21 päivänä huhtikuuta 1945.

K. H. Wiik.
Ville Pessi.